

Szülföldem szép határa

ÉRZELMI ŐRJÁRAT

Szákebb hazámat, a várost járom. Az én városom. Zola hasonló regénycímei jutnak eszembe, de ezek nem fedik hangulatomat.

Olyan honvágygal csüggök a városom, mint aki hosszú távollét után hazatér. Holott mindig itt éltem. Nem tudok betelni a várost övező hegykoszorúval, a folyóval, a Hűvösvölgy, a Zugliget, a Rózsadomb erdős, lejtősödő s lankás szelídségével.

Szülföldem szép határa egybeolvad a szóval: városom.

Költőim, íróim itt éltek, dolgoztak, tusakodva harcoltak lelkiismeretükkel, s meghaltak, pest-budai temetőikben porladtak el. Vörösmarty sírja és Aranyé.

Volt közöttük, akinek torkában lapult a halál. Már nem tudott suttozni, a szörnyű kint sejtette a nyak megfeszülése, szíven jégtomlólóval, orrában a becsöpögött kokainoldattal, az ablak fele fordult, a város nézésébe merült, így halt meg Szekszárd szülföldje. Babiits.

Török Gyulát persze nem ismerhettem, csak elképzelésem van róla. Selymes, szőke szakália, gondosan megkötött nyakkendője, bársonyhajtókás kabátja, kézlőjében gyöngyházgombbal, szivarzsebében a zsebkendője. Számtalan ceruzavéggel, a behajlított sarkú névjegyeivel rakta tele zsebeit, ébenszínű, hosszú újján a zöldkőves gyűrű villogott. Mindig vidékinek érezte magát a városban, de itt írta meg turgeyevi udvarházait, soha el nem felejtendő, mélabús alakjait. Szívszélhűdés ölte meg, idegen lakásban.

Krúdy Gyula gomblyukában sötétborda szegfűvel, mint az idősebb Dumas Sándor. Aranykéz utcai lakásokban gömbölyű, romantikusan cikornyás betűkkel, sima, mindig gyűrelen papíron idézte Bonifác Bélát a Dideri-Dir lányával, Fátyma Szilvia kisasszonnyal. Rezeda Kázmért fellegkergetőjében. A Podolini kísértet, Késmárk, az

ezüst nyíri táj után a Pattantyús utcát, ereszei és ódon tetői alatt az eltűnő nőket és hulló csillagokat.

A Harmadik Richárd egyik előadása után a ruhatárnál láttam Kosztolányit. Ruhája gyűrött, de nagyon finom anyagból készült, sejjemingeret hordott, zöld kalapot. Megjelenésében volt valami idegen. Erre vallott járása, fehér kézlője. Megfigyeltem kézlőgombjait, véselt, finom ötrösmunka volt. Hanyagul, elegánsan simulalt alakjára köpenye. A Nemzeti bejáratánál, a bérkocsik sora előtt néhány pillanatig tűnődött, aztán elindult a gázlompák mellett. Elgondolkodva, elkülönítve mindenkitől ment. Gondtalannak látszott.

Aztán jöttek róla a híradások. Halálos betegsége. A kórházi szobában felriadt éjjele, csak nézett leskelődve, remegő ajakkal és orrcimpákkal. Hálóinge testére tapadt, meghúzta a cséngői eszelős félelmében. Mintha vészfék lenne, vagy a földoklónak a mentőöv, így elveszve imádkozott valamilyen nem létező, titkos Mindenhatóhoz, a szelíd kegyelmű mennyre gondolt, ő, az ateista, gyermeki ijedelmében, a rettenés szakadékában. Imádkozott a Jó

Haláért. Imádkozott minden halottért, halál, éj, megfeszíthetetlen áram, s feltört félelme folyondára, rákos torka gügyögte: Mama, Mama. Elni, elni ebben a siralomvölgyben! ezt zokogta, hebegte és sirta minden könnye. A mély coma jótékonyan ráhullott. Lebukott a sötétbe. Kialudt, mint a váratlanul kiegett lámpa.

A temető csöndje mindent kiegyenlített, félelme, tévedése, gyöngesége por és hamuá lett. Mint a mesében mondjuk: Egyszer volt. S amikor ezt mondjuk, elfog bennünket a reszketés.

A Vilmos császár úton (most Bajcsy-Zsilinszky út), az Anker köz előtt láttam József Attilát, a stnek között ment, villamos csőrömpölve dübörgött, a költő nem látszott észrevenni, a vezető csöngetett, mintha a levegő szirénahanggal telt volna meg, látom az embereket, ahogy a kocsiból kihajolva néznek. A költő magabamerülten járt. Ez a pillanat volt az, amikor megállt, megmeredett minden, mint valamilyen félelmetes bábjátékban. Futni kezdtem.

Döbbenetem mai napig sem múlt el.

VAJDA SÁNDOR